

Бібліотека та туризм: грані співпраці

У статті на прикладі діяльності Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки висвітлено взаємодію бібліотек з туристичною галуззю.

В останні роки туризм все більше завойовує пріоритетне місце серед різноманітних форм відпочинку і все більше стверджується як прибутковий та перспективний вид підприємницької діяльності [7, с. 3]. Ця діяльність передбачає тісний взаємозв'язок з економічним, культурним та суспільним життям певної громади, має безліч напрямків та вирішує важливі завдання у сфері навчання, виховання та дозвілля населення. Водночас діяльність бібліотек покликана задовольняти практично ті ж самі потреби та вирішувати ті ж самі завдання. Отже, прослідковується взаємний інтерес і тісний зв'язок, в якому можна виділити два основних напрямки: вплив бібліотеки на розвиток туристичного бізнесу; проникнення індустрії туризму в бібліотечну справу.

Вплив бібліотеки на розвиток туристичного бізнесу базується, в першу чергу, на краєзнавчій роботі, а саме формування документних чи електронних баз даних: про туристичні об'єкти регіону; про інфраструктуру регіону; про визначних осіб.

Бібліотека виступає інформаційним центром для місцевих мешканців, для туристів, і, звичайно ж, для підприємців туристичної сфери

та екскурсоводів. Тому, цілком можлива участь бібліотеки у створенні і розробці різноманітних туристичних маршрутів та інших туристичних послуг [5]. Також це можуть бути збір та формування музейних експозицій, створення фотогалереї пам'яток місцевості, допомога організаторам чи екскурсоводам певного туристичного маршруту у наповненні екскурсій, інформаційний супровід (інформування та організація навчання) щодо основ ведення туристичної діяльності, популяризація літератури про історію, культуру, географію певної місцевості, що сприяє залученню як туристів у регіон, так і відвідувачів у бібліотеку. Окремим пунктом слід відзначити таку важливу ділянку роботи як використання сучасних інформаційних технологій у просуванні як туристичного, так і бібліотечного продукту. Організація ресурсної бази бібліотеки з питань туризму та її популяризація в соціальних мережах щодо обговорення історії, культури краю, розвитку різних видів туризму; блогів та сайтів, що представляють туристичну привабливість регіону, дають можливість значно розширити можливість обслуговування цієї категорії користувачів. До перспективного напрямку взаємодії бібліотеки з ту-

**Анжела
Ярмолук,**

головна бібліографиня
відділу наукової
інформації та
бібліографії
Хмельницької
обласної універсальної
наукової бібліотеки

ризмом варто зарахувати й можливість бібліотеки організовувати та проводити тренінги, семінари, практикуми для початківців у галузі туризму, для студентів навчальних закладів та інших зацікавлених осіб.

Водночас відбувається проникнення індустрії туризму в діяльність бібліотек. Бібліотека має можливість сама безпосередньо виступити туристичним об'єктом завдяки, наприклад, унікальності будівлі з точки зору архітектури чи з точки зору історичної спадщини. Наявність у бібліотеці певних колекцій (рідкісних та цінних книг, фото, картин тощо) чи створення при ній музею, чи музейної кімнати (зазвичай етнографічного характеру) також можуть слугувати своєрідною туристичною локацією. Окрім того, такою локацією можуть бути й створені при бібліотеках рекреаційні і дозвілєві зони та ін.

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека (ХОУНБ) має значний досвід та напрацювання у цій сфері. Насамперед діяльність одного із структурних підрозділів – відділу краєзнавства – зосереджена на популяризації та просуванні краєзнавчого інформаційного продукту, завдяки якому користувачі знайомляться з туристичними ресурсами та культурним надбанням Хмельницької області. На базі унікального книжкового фонду краєзнавчого спрямування розвивається, в першу чергу, видавнича діяльність бібліотеки в сфері туризму. Через серію довідково-бібліографічних та бібліографічних видань як користувачі бібліотеки, так і туристи або ж організатори турів мають змогу долучитися до пізнання історії, культури, пам'яток краю.

Як приклад, варто уваги довідково-бібліографічне видання «Сакральні пам'ятки Хмельниччини» (2018) [6], в якому подається інформація про храми та монастирі Хмельниччини, що внесені до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури). Посібник містить довідковий матеріал про історію храмів і монастирів та бібліографічні списки літератури на основі фондів бібліотеки.

Змістовну інформацію про видатних персон Хмельниччини можна знайти у:

– довідково-біобібліографічному виданні «Герої України: Хмельницька область» (2016) [3], метою якого є ознайомити читачку аудиторію з іменами наших земляків і пов'язаних з Хмельниччиною особистостей, які були відзначені високим званням – Герой України. У посібнику подано короткі відомості про історію нагороди, описи нагородних атрибутів звання Героя України, Положення про нагороду та персоналії героїв в алфавітній послідовності, що доповнені бібліографічним списком літератури [3, с. 3];

– біобібліографічних покажчиків із серії «Видатні особистості Хмельниччини»: «Герої Радянського Союзу: Хмельницька область» (2012) [1], де міститься інформація про Героїв Радянського Союзу – уродженців Хмельниччини; Героїв Радянського Союзу, які отримали звання за визволення Хмельниччини та Героїв Радянського Союзу, пов'язаних з Хмельниччиною [1, с. 3] та «Герої Соціалістичної Праці: Хмельницька область» (2012) [2], які були приурочені до 75-річчя створення області. Цей перелік можна

доповнити й рядом персональних біобібліографічних посібників і щорічним довідковим виданням «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини» [4] тощо.

Звернення до теми туризму прослідковується і в роботі інших структурних підрозділів ХОУНБ. Відділом наукової інформації та бібліографії було видано бібліографічні покажчики «Туристичний бізнес» (2004) [8] та «Туризм: соціально-економічні аспекти та види» (2017) [7], останній з них є продовженням та доповненим виданням попереднього. Посібники мають на меті розкрити та показати ту частину фондів ХОУНБ, яка стосується основ організації туристичної діяльності, її соціально-економічної складової, види туризму взагалі та стан туристичної діяльності на Хмельниччині.

Яскравим прикладом співпраці бібліотеки з туризмом є проведена пізнавально-туристична онлайн-зустріч з хмельницькими веломандрівниками Сергієм Толстіхіним та Юлією Мазур «Чи знаєте ви Україну?» на платформі Zoom [9]. У заході взяли участь 60 представників публічних бібліотек області, працівників освіти та ін. Запрошені учасники ділились враженнями про розвиток велотуризму в Україні та за кордоном. Подорожуючи Європою, мандрівники переймали досвід як популяризувати «зелений» туризм та зробити його прибутковим. Вони розповіли про цікаві ситуації, які траплялися з ними у дорозі, відповіли на запитання слухачів. Відвідавши 31 країну та накрутивши понад 25 тисяч кілометрів педалями велосипеда, «зелені» туристи не планують зупинятися на досягнутому та мають досить далекоглядні плани на майбутнє.

Тепер, отриманий західний досвід розвитку велотуризму, вони мають бажання впроваджувати на Хмельниччині.

На підставі угоди про співпрацю між Хмельницькою ОУНБ та гімназією № 2 м. Хмельницького, бібліотека бере активну участь в реалізації проєкту «Інтерактивна культурно-туристична мапа Хмельниччини». Створена робоча група, яка готує та подає інформацію про музейні кімнати, пов'язані з діяльністю літераторів області, бібліотеки-музеї, бібліотеки у пам'ятках історії та культури на інтерактивній туристичній мапі Хмельницької області відповідно до встановлених організаторами обсягів та критеріїв. Мета проєкту – створення інтерактивної карти публічних бібліотек ОТГ Хмельниччини, полегшення пошуку бібліотек в онлайн-режимі, надання інформації про їх ресурси

та послуги, графік роботи, привернення широкого кола користувачів до роботи бібліотек, розробка краєзнавчих екскурсійних екологічних стежок, туристичних маршрутів і проведення екскурсій, пов'язаних з певними подіями.

Отже, сучасні бібліотеки, маючи краєзнавчі ресурси та багатий досвід культурно-просвітницької, пошукової та дослідницької діяльності, здатні стати унікальними центрами інформації в регіональній туристичній інфраструктурі. Перш за все, це стосується внутрішнього туризму. Бібліотеки мають досвід інформаційного супроводу туристичної діяльності [5].

Інтеграція бібліотек як закладів культури у сферу туризму виявляється перспективним напрямком роботи сучасних бібліотек. Прерогативи: популяризувати літературу, яка висвітлює сторінки історії рід-

ного краю, його етнічні, мовні, культурні традиції, творчість його талановитих людей, допомагати молоді в кращому пізнаванні старожитностей регіону, залучати відвідувачів та туристів.

Сфери співпраці і розвитку туристичних послуг дуже широкі і можуть базуватись саме на розвиненій краєзнавчій функції і значному досвіді краєзнавчої діяльності бібліотек. Слід констатувати, що наявність краєзнавчих ресурсів та ґрунтовна дослідницька робота бібліотек щодо вивчення історії, традицій окремого регіону може стати основою для ініціювання і запровадження нових послуг для місцевої громади, гостей та туристів.

Список використаних джерел

1. Герої Радянського Союзу: Хмельницька область: 75-річчю області присвячується : біобібліогр. покажч. / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2012. – 160 с. – (Сер. «Видатні особистості Хмельниччини»).
2. Герої Соціалістичної Праці: Хмельницька область: 75-річчю області присвячується : біобібліогр. покажч. / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2012. – 136 с. – (Сер. «Видатні особистості Хмельниччини»).
3. Герої України: Хмельницька область : довід.-біобібліогр. вид., 2-е доп. і переробл. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін., ХОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2016. – 52 с. – (Сер. «Видатні особистості Хмельниччини»).
4. Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2020 рік : реком. бібліогр. довід. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ; Хмельниц. міська орг. НСК України. – Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2019. – 156 с.
5. Польова В. Бібліотечні туристичні проєкти: досвід реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bibliotourism.blogspot.com/2015/05/blog-post_5.html (дата перегляду: 27.03.2023) – Назва з екрана.
6. Сакральні пам'ятки Хмельниччини : довід.-бібліогр. вид. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ / уклад. В. Мельник. – Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2018. – 68 с.
7. Туризм: соціально-економічні аспекти та види : реком. бібліогр. покажч. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2020. – 32 с.
8. Туристичний бізнес : бібліогр. покажч. / уклад. Л. І. Марцонь; ред. Т. Г. Безвужко. – Хмельницький, 2004. – 12 с.
9. Чи знаєте ви Україну? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ounb.km.ua/news/2020/2020_08_08_1/2020_08_08_1.php (дата перегляду: 27.03.2023) – Назва з екрана.